

Belgelerle
Osmanlı Devrinde
HİCAZ

II

Belgelerle
Osmanlı Devrinde
HİCAZ

II

(Kapak Resmi, İ.Ü.Ktb., Yıldız Fotoğraf Arşivi, No: 90745-0006)

Copyright © Çamlıca Basım Yayın, 2008

Editör

Yard. Doç. Dr. Mustafa GÜLER

Hazırlayanlar

İlhan OVALIOĞLU

Dr. Raşit GÜNDOĞDU

Cevat EKİCİ

Ebul Faruk ÖNAL

Redaksiyon

Selman SOYDEMİR

Grafik & Tasarım

Adnan APAYDIN

Baskı & Cilt

Fazilet Neşriyat ve Tic. A.Ş.

ISBN:

978-9944-905-46-6 (tk.)

978-9944-905-48-0 (2.c)

Yapım

Çamlıca Basım Yayın ve Tic. A.Ş.

İnciliçavuş Sok. No: 27 Kat: 1

Sultanahmet - İSTANBUL

Tel-Faks: 0212 512 41 01

www.camlicabasim.com

Genel Dağıtım

Fazilet Neşriyat ve Tic. A.Ş.

Bağlar Mh. Mimar Sinan Cd. No: 52

Güneşli - Bağcılar / İSTANBUL

Tel: (+90) (212) 657 88 00

Faks: (+90) (212) 657 95 88

Belgelerle
Osmanlı Devrinde
HİCAZ

II

(MEDÎNE-İ MÜNEVVERE - CİDDE - SURRE - MUHTELİF)

ÇAMLICA

İstanbul 2008

İçindekiler

İÇİNDEKİLER	V
MEDİNE-İ MÜNEVVERE	
Ravza-i Mutahhara ve çevresinin planı	2
Ravza-i Mutahhara'nın planı	7
Mescid-i Nebvî'nin Bâb-ı Mecidî tarafından görünüşü (Eyüp Sabri Paşa, Mir'atü'l-Haremeyn)	11
Ravza-i Mutahhara ve civârı - Medîne-i Münevvere	12
Kubbe-i Saâdet ve Reîsiyye Minâresi (1- Kubbe-i Mihrâb-ı Osman 2 - Bahçe-i Fâtımatü'z-Zehrâ) ...	13
Ravza-i Mutahhara ve Mescid-i Nebvî - Medîne-i Münevvere	14
Ravza-i Mutahhara ve Mescid-i Nebvî - Medîne-i Münevvere	15
Medîne-i Münevvere'nin umûmî görünüşü (1): 11- Mescid-i Hazret-i Ali (r.a.) 12- Mescid-i Hazret-i Ebû Bekir (r.a.) 13- Mescid-i Gamâme (Bulut Mescidi) 14- Kışla-i Askerî-i Şahâne 15- Hâliidiye Karakolu 16- Kuba Ciheti 18- Cebel-i Cem 19- Cebel-i Ayr	16
Medîne-i Münevvere'nin umûmî görünüşü (2): 1- Cennetü'l-Bakî 2- Kubbe-i Saâdet 3- Harem-i Şerîf ciheti 4- Cebel-i Uhûd 6- Hamîdiye Kalesi 7- Mısır Kapısı 8- Kale 9- Cebel-i Seli' 10- Menâha Meydanı 17- Cebel-i Mahrûka 18- Sebîl-i Fâtıma	16
Cennetü'l-Bakî (Kabristanlığı): 1- Dârü'l-Hüzn 2- Kubbe-i Ehl-i Beyt (Hazret-i Hasan, Hazret-i İmam Zeynelâbidîn, Hazret-i İmam Muhammed El-Bâkır, Hazret-i İmam Câfer-i Sâdık, Hazret-i Abbas) 3- Kubbe-i Benâtü'n-Nebî (Hazret-i Rukiye, Hazret-i Ummü Gülsüm, Hazret-i Zeyneb) 4- Kubbe-i Ezvâc-ı Mutahharât 5- Hazret-i Âkil İbn-i Ebû Tâlib, Hazret-i Abdullah El-Cevâd bin Cafer-i Tayyar 6- Kubbe-i Hazret-i İbrâhim İbn-i Resûlullah, Hazret-i Osman bin Maz'ûn 7- Kubbe-i İmam Mâlik ve Hazret-i Nafi' 8- Kubbe-i Hazret-i Osman bin Affân (r.a.) 9- Kubbe-i Murziati'l-Mürselîn Hazret-i Halîmetü's-Sa'diyye 10- Kubbe-i Hazret-i Fâtıma bint-i Esed (Hazret-i Ali (r.a.)'nin annesi) . .	18-19
Medine-i Münevvere'de Rüstem Paşa Medresesi'nde talebeden başkasının kalmaması ve talebeye müdâhale edilmemesi hakkında	20
Türbe-i Mutahhara'da hizmet eden ağaların nezir sadakalarından ne alagelmışler ise aynı şekilde almaya devam etmeleri hakkında	21
Medine-i Münevvere'ye gelen adak ve sadakanın saklanması için Harem-i şerif'in bir köşesinde kule yapılmasının ve muhâfazası için Mısır'dan elli nefer ile bir ağanın buraya tayininin münasip olduğu	22
Medine-i Münevvere yakınlarındaki bazı köylerin civarından geçen Mısır ve Şam hacılarının kullandıkları yolun daraltılması sebebiyle hacıların ve diğer yolcuların zor durumda kalmamaları için gerekenin yapılması	23

Medine'de bulunan fakara ribatlarının tamir masrafı için Mısır Hazînesi'nden bin altın tâyin olunduğu; tamire başlanması ve yapılan harcamalarla alâkalı defterin Mısır beylerbeyine gönderilmesi	24
Vezir-i Azam Sokullu Mehmed Paşa'nın Medine-i Münevvere'ye getirdiği su için yaptırmak istediği sebil hakkında	26
H. Osman'ın Bakî'de bulunan mezarının etrafı تنها olup çevresinde kimse sakin olmadığı bildirildiğinden, kabrinin تنها kalmaması ve Kur'ân okunabilmesi için bir kaç oda inşa edilecek yer olup olmadığının ve ne kadar oda yapılabileceğinin bildirilmesi	27
Vezîr-i Âzam Sokullu Mehmed Paşa tarafından Medine-i Münevvere'ye getirilen su için, su yolcular ve yaptırdığı sebiller için, sakalar tayin edilmesi	28
Medine-i Münevvere'de kale duvarına bitişik yapılması sebebiyle kaleye zararı olan evlerin yıkılması; bundan sonra da yenilerinin yapılmasına ve kale temeline yakın yerde kerpiç kesilmesine izin verilmemesi	29
Medine-i Münevvere'de, Birke mevkiindeki bahçelerin sulanmasında kullanılan Ayn-ı Zerkâ'nın önüne, sonradan yapılan bahçeleri sularken sed çekilmesi sonucunda suyolunun gördüğü zararın sebep olanlardan tazmini	30
Daha önce hacılara zahire sıkıntısı çektirilmemesi hususunda alâkalılara emir gönderilmiş olmasına rağmen zahiresiz kalacakları bildirilen hacıların Medine-i Münevvere'ye kadar yol üstündeki menzillerde yiyecek ikmallerinin yapılması	31
Halkın hoşnut olmadığı Medine-i Münevvere Emîri ile Medine-i Münevvere Muhafızı İbrahim Ağa'nın yerlerine uygun kimselerin tayini hususunda Mısır beylerbeyine hüküm yazıldığına ve gereken emniyet tedbirlerinin alınması hususunda oralardaki kadı ve beylere yardımcı olmasına dair Mekke-i Mükerrerme şerîfine yazılan nâme-i hümayun	32
Ravza-i Mutahhara'da asılmak için pâdişâh tarafından gönderilen altın kandilin evvelce gönderilen bezirganın astığı kandilin yerine asılması, onun hazineye saklanması ve numune için İstanbul'a getirilen Nureddîn Şehîd'in kandilinin ise iade edildiğinden münasip bir yere asılması . . .	33
Medine-i Münevvere'de Mescid-i Nebevî'yi aydınlatmak için tesis edilen elektrik fabrikası	34
Medine-i Münevvere'de bazı fukaranın meskeni olmayıp sokaklarda kaldıklarından buğday muhafaza edilen hanın avlusunun bir tarafına ribat şeklinde bir tabhane inşa edilerek fukaranın iskan edilmesi	35
Mescid-i Nebi etrafında su bulunmadığı bildirildiğinden münasip bir yere bir çeşme yapıp su getirilmesi, getirilecek su bulunmazsa Ayn-ı Zerkâ suyundan bir miktar getirilerek çeşmeden akıtılması	36
Medine-i Münevvere'de yapılması emrolunan sebilin üzerine bir de mektep yapıp sebilin iki sakîsine yedişer akçe ve mektebin muallimine on akçe, halifesine yedi akçe yevmiye verilmesi . . .	37
Medine-i Münevvere'de Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'in temelini attığı Kubbetü'l-İslâm adındaki mescidin cemaati hakkında	38
H. Muhammed (s.a.v.)'in türbesi için gönderilen buhurlar Mısır'a ulaştığında, Medine-i Münevvere'ye sevk edilmesi	40

Süleyman oğlu Mustafa'dan boşalan, Medîne-i Münevvere'deki nısf kırat ferâset vazîfesinin Mahmûd oğlu Mustafa'ya verilmesine dair berat	41
Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ve Ashâb-ı Kirâm (r.anhüm) zamanlarında Medine-i Münevvere'de bulunan su menbaları tarih kitaplarından istifade edilerek ismen tesbit edildiğine ve şimdiye kadar dört menbanın ortaya çıkartıldığına dair	42
Hazret-i Hamza (r.a.)'nın Uhud Dağı'nda bulunan türbesi - Medîne-i Münevvere	45
Uhud Dağı - Medîne-i Münevvere	47
Ravza-i Mutahhara'nın uzaktan görünüşü	48
Medine-i Münevvere'ye gönderilmek üzere Gördes'de dokunan halı seccadelerin masrafları hakkında . . .	49
Kayıtbay'ın inşa ettirdiği medrese harab olup Kubbe-i Saadet dahi tamire muhtaç olduğundan bilumum tamiratın Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa'ya ihâle olunması hakkında	51
Hasara uğraması sebebiyle Peygamber Efendimiz (s.a.v)'in türbesi kubbesinin yeniden inşası	53
Peygamber Efendimiz (s.a.v)'in türbesi kubbesinin yeniden yapılması icap ettiği	55
Medîne-i Münevvere ile civarındaki makamat-ı mukaddesenin ne suretle tamir edildiklerine dair	57
Medîne-i Münevvere ve civarında bulunan bazı mukaddes yerlerin tamiri	59
Mescid-i Kubâ'nın kubbelerini gösterir plan	61
Mescid-i Kuba'nın kuzey tarafının planı	63
Medîne-i Münevvere civarında bulunan Mescid-i Kubâ'nın keşif planı yapıp masrafı çıkarılarak münâsip bir kimsenin tayini ile tamirinin yaptırılması	64
Ravza-i Mutahhara'daki bazı mahallerin tamiri	66
Medîne-i Münevvere'de tamiri biten Mescid-i Kubâ ve sair mukaddes mekânlar için yazılan tarih beyitlerinin arzı	68
Ravza-i Mutahhara harîmine serilmek üzere husûsî olarak Gördes'de dokunan halı ile tamir için gerekli mermer ve tuğlanın gönderildiği, yeni bir muvakkithane ve üstünde mektepe inşâsına müsâade olunduğu	69
Medîne-i Münevvere'ye gönderilmek üzere Gördes'te dokunup Mihaliç İskelesi'ne nakledilecek olan kalıçeleri İstanbul'a getirmek üzere Tersane'den vapur gönderilmesi	72
Medîne-i Münevvere'de pâdişâhın ihyâ ettiği medreseye konulan saatlerin muvakkitlik vazîfesinin Şeyh Abbas Efendi'ye tevcihi	74
Peygamber Efendimiz (s.a.v)'in türbesine döşenecek mermerlerin İstanbul'dan gönderilmesi	76
Peygamber Efendimiz (s.a.v)'in türbesine konulmak üzere Mısır'a gönderilen örtünün merâsimle karşılanıp alındığı	78
Peygamber Efendimiz (s.a.v)'in türbesinin yenilenen artan örtülerinden bir miktarının Bağdad'da İmam Musa Kâzım, Abdülkadir Geylânî ve İmâm-ı Âzam Ebû Hanife hazarâtının türbelerine merâsimle konulduğu	80
Peygamber Efendimiz (s.a.v)'in türbesine konulan örtü ve saire masrafının Ceyb-i Hümâyûn'dan karşılanması	82

Ayn-ı Zerka su yollarıyla Medîne-i Münevvere kalesinin tamir ve inşâsı	84
Medîne-i Münevvere'de bulunan bazı mukaddes mekânların tamir ve yenilenmesi için	
Mâliye Nâzırı'na fermân-ı âli	86
Medîne-i Münevvere'nin umûmî görünüşü	88
Medîne-i Münevvere kalesinin tamiri ve bazı ilave inşaat masraflarının ödenmesi	90
Medîne-i Münevvere'de bulunan kale, birke ve kuyuların tamir masraflarının hazineden ödenmesi . .	92
Medîne-i Münevvere kalesinin tamiri masrafının hazine tarafından karşılanması	94
Medîne-i Münevvere'de yapılacak mektepler hakkında	96
Peygamber Efendimiz (s.a.v)'in babası Hazret-i Abdullah'ın tamir ettirilen sandukası örtüsünün	
masraflarına dair	97
Medîne-i Münevvere'de inşaatı biten mektebin açılış merâsimi yapılarak talebe alındığı	98
Medîne-i Münevvere'de inşaatı biten mektebin açılış merâsimi yapılarak talebe alındığı	100
Medîne-i Münevvere ulemâ, eşraf ve ahâlisinin Kırım muharebesinde ordunun muzafferiyeti için	
duaya devam ettikleri	102
Medîne-i Münevvere ahâlisinin Kırım muharebesinde ordunun muzafferiyeti için duaya	
devam ettiklerine dair	105
Medîne-i Münevvere kalesi haricinde bazı mahaller ile selden zarar gören köprü, iç kale kapısı	
ve karakol kemerlerinin tamiri	107
Medîne-i Münevvere'de inşa edilecek hastahânenin keşfinin yeniden teferruatlı bir şekilde yapılması	
ve Harem-i Nebevî'ye hürmete mugayir düşmeyecek bir yerde inşası	109
Mescid-i Nebevî'nin tamiri için gerekli eşya ve amelenin gönderilmesi	111
Mescid-i Nebevî'nin tamiri için gerekli eşya ve amelenin gönderilmesi	113
Mescid-i Nebevî'nin tamiri ile alâkalı plan	115
Mescid-i Nebevî'nin tamiri ile alâkalı plan	118
Mescid-i Nebevî'nin tamiri ile alâkalı plan	120
Mescid-i Nebevî'nin tamiri ile alâkalı plan	122
Mescid-i Nebevî'nin tamiri ile alâkalı plan	124
Medîne-i Münevvere haremının feraşet (hademelik, süpürücülük) hizmetinin dörtte bir hissesinin	
Hafız Behram Ağa'ya tevcihi	126
Bâbü's-Selâm haricindeki iki dükkânın yerine depolu çeşmeler yapılması ve Hazret-i Fâtıma'nın	
türbesindeki tahta parmaklıkların döküm ile değiştirilmesi	128
Bâbü's-Selâm haricinde bulunan iki adet dükkân civarına depolu çeşmeler inşâsı ve	
Hazret-i Fâtıma (r.anhâ)'nın harap olmuş türbesinin yenilenmesi	131
Hafız Behram Ağa'nın Medîne-i Münevvere'de inşa ettirdiği un değirmeninin planı	132
Hafız Behram Ağa'nın Medîne-i Münevvere'de inşa ettirdiği bir ev ile mahzenin planı	134
Hafız Behram Ağa'nın Medîne-i Münevvere'de inşa ettirmeyi düşündüğü medrese	
ve rüşdiye mektebinin planı	136

Hafız Behram Ağa'nın Medîne-i Münevvere'de inşa ettirdiği bir evin planı	139
Hafız Behram Ağa'nın Medîne-i Münevvere'de inşa ettirdiği küçük bir ev ile un fabrikası, medrese ve boş arsanın planı	140
Medîne-i Münevvere'de inşa olunacak hastahaneye sarf olunacak paranın gönderilmesine dair	143
Medîne-i Münevvere'de inşâ olunacak hastahanenin malzemesi ve ustaları ile bunlara ait masrafların temini	145
Medîne-i Münevvere'de inşa olunan hastahaneye gönderilecek malzemeye ve bunun masraflarına dair	147
Mahmil-i Şerif ve huccâcın sağ salim Medîne-i Münevvere'den Mekke-i Mükerrerme'ye ulaştıkları ve hac farızasını ifa ettikleri	149
Huccâcın nakliyatı	151
Medîne-i Münevvere Şeyhülharemlîği'nin Mekke-i Mükerrerme Şeyhülharemlîği'nden ayrılması ve muhâfızlığın da bu vazife ile birleştirilmesi	152
Medîne-i Münevvere civarında akıncı bölükleri	154
Medîne-i Münevvere civarında bulunan altın madeni sandıklarının saraya takdimi	155
Medîne-i Münevvere'de istihdam olunmak üzere Suriye ve Halep vilâyetlerinden gönderilen zaptiye askerine dair	156
Medîne-i Münevvere civarında bulunan altın, bakır ve kömür madenleri numunelerine ait sandıkların İstanbul'a gitmek üzere Cidde'den vapura yüklendiği	158
Medîne-i Münevvere civarında bulunan maden numunelerine ait sandıkların kumandanlığa teslim edildiği, madenlerin çıktığı dağın tavsifi	159
Medîne-i Münevvere civarında bulunan altın, bakır ve kömür madenlerinin mahallinde tetkikleri yapılarak numunelerine ait sandıkların İstanbul'a gitmek üzere Cidde'ye gönderileceği . . .	161
Medîne-i Münevvere'de Uhud Dağı civarında inşa olunan istihkam ve sairinin masrafları ahalice karşılandığından kendilerinin taltifi ve vaziyetin gazetelerde ilanı	163
Ravza-i Mutahhara kubbesinin pencere çerçeveleriyle bazı duvar ve derzlerinin tamir edildiği, bu tamirata nezaret eden Molla Atâyî Efendi'nin taltifi	165
Ravza-i Mutahhara kubbesinin tamiratına ait masraf defterine dair	167
Mescid-i Nebevi ve etrafının planı	168
Medîne-i Münevvere'nin su ihtiyacını karşılamakta olan Ayn-ı Zerka'nın tamirine ve inşa edilecek üç çeşmeye dair	172
Medîne-i Münevvere civarında bulunan Bi'r-i Büveyre'den Bi'r-i Akd'e akıtılacak suyun ve şehir dahilinde inşa edilecek üç adet çeşmenin keşif defteri	174
Medîne Münevvere civarında, Adile Sultan'ın hayratı olan binaların tamiri ile alâkalı yapılan keşif . . .	175
Medîne Münevvere civarında Adile Sultan'ın hayratı olan binaların yapılacak tamirlerinin keşif defteri . . .	176
Medîne-i Münevvere kalesinin güneybatısında inşâ edilen Hamîdiye kapısıyla iki yanında bulunan sebillerin açılış merâsimlerinin icrâsı	179

Medîne-i Münevvere kalesinin güneybatısına Hamîdiye ismiyle inşa edilen kapının eski sur ile irtibatını sağlamak üzere kale duvarları ve kuleler inşa edilmesine dair	181
Medîne-i Münevvere'de yeni inşâ edilen kale kapısının, iki tarafındaki sebillerle kulelerin ve irtibat surunun açılış merâsimlerinin icrâsı	183
Hazine-i Hassa'nın imal ettirdiği tuğralı arma ve sâirenin Medîne'de pâdişâh adına yaptırılan kapının üzerine asılması	185
Hazine-i Hassa'nın imal ettirdiği tuğralı arma ve sâirenin Medîne'de pâdişâh adına yaptırılan kapının üzerine asılması	187
Hazine-i Hassa'nın imal ettirdiği tuğralı arma ve sairenin Medîne'de padişah adına yaptırılan kapının üzerine asılması merâsiminin icra kılındığı	190
Medîne-i Münevvere'de Ayn-ı Zekî isimli yerden Hazret-i Hamza Mescidi civarına kadar uzanan sahada inşa olunacak suyolunun keşfi ve planı	191
Medîne-i Münevvere'de Ayn-ı Zekî isimli yerden Hazret-i Hamza Mescidi civarına kadar uzanan sahada inşa olunacak suyolunun keşfi ve planı	192
Medîne-i Münevvere'de Ayn-ı Zekî isimli yerden Hazret-i Hamza Mescidi civarına kadar uzanan sahada inşa olunacak suyolunun keşfi ve planı	194
Medîne-i Münevvere'de Ayn-ı Zekî isimli yerden Hazret-i Hamza Mescidi civarına kadar uzanan sahada inşa olunacak suyolunun keşfi ve planı	196
Cavalı hacılardan hac farızasını îfa için geldikleri andan dönünceye kadar çeşitli vesilelerle, komisyonlar teşkil eden bazı Cavalılar tarafından para alınmakta olduğundan buna mani olunması . . .	198
Âdile Sultan'ın Medîne-i Münevvere'de inşa ettireceği dört hâne ve masraflarına dair	200
Âdile Sultan'ın Medîne-i Münevvere'de inşa ettireceği dört hâne, okutturacağı menkıbe-i Nebevî ve Ravza-i Mutahhara'ya astırdığı avize ile bunların masraflarına dair	202
Âdile Sultan'ın Medîne-i Münevvere'deki bazı hayır eserlerinin masraflarına dair	204
Âdile Sultan'ın Medîne-i Münevvere'de Sultâniye isimli mevkiide inşâ ettirdiği hânelerin bahçesine muhafaza duvarı ve bahçıvan odası da yapılmasına ve sultanın oradaki hayratıyla alâkalı sair hususlara dair	205
Âdile Sultan'ın Medîne-i Münevvere'deki akarlarının gelirleriyle gönderdiği mum sandıkları ve halı denklelerini taşıyan deve ücretlerine dair	207
Medîne-i Münevvere'de bulunan gurabâ hastahânesi için bina tahsis edilmesi veya yeni bir hastahâne inşâsı	209
Şam'dan Medîne-i Münevvere'ye kadar yol üzerinde bulunan bütün su mahallerinin tamir edilerek istifadeye sunulması	212
Mekke-i Mükerrerme ve Medîne-i Münevvere'deki dört mezhep müftülerinin tayin şekli	214
Mekke-i Mükerrerme ve Medîne-i Münevvere'deki dört mezhep müftülerinin tayin şekli	216
Hacılar için Medîne-i Münevvere'de sur haricinde inşa olunacak binalar hakkında	218
Kolera zamanlarında hacıların ikâmetine mahsus olmak üzere Medîne-i Münevvere'de sur haricinde inşa olunacak binaların ve kazılacak su kuyularının masrafları hakkında	220

Hastalık zamanlarında hacılar için Medîne-i Münevvere’de sur haricinde inşa olunacak binaların ne şekilde inşâ edileceğine ve kuyuların nerede kazılacağına dair	221
Hacılar için Medîne-i Münevvere’de sur haricinde inşa olunacak binalara ve kazılacak kuyulara	223
Hacılar için Medîne-i Münevvere’de sur haricinde inşa olunacak binaların keşif defteri	225
Medîne-i Münevvere dışında hacıların istirahatlerine tahsis edilecek binaların planı (1)	227
Medîne-i Münevvere dışında hacıların istirahat etmesi için inşa edilecek binaların planı (2)	229
Mahkeme-i Şer’iye’ce görülen davalardan vergi alınmaması sebebiyle Medîne ulemâsının pâdişâha teşekkürü	231
Medîne-i Münevvere civarından ceylan avı için beyaz, çilli ve bir yaşını geçmemiş köpek bulunmasına ve diğer bazı hususlara dair	233
Medîne-i Münevvere’de medfun bulunan Peygamber Efendimizin kızları ve hanımlarıyla bazı ashabın ve Kudüs’te medfun bazı peygamberlerin hanımlarının türbelerinin halı, örtü ve sairesinin tamiri ve yenilenmesi	234
Medîne-i Münevvere’de medfun bulunan Peygamber Efendimizin kızları ve hanımlarıyla bazı ashabın ve Kudüs’te medfun bazı peygamberlerin hanımlarının türbelerinin halı, örtü ve sairesinin tamiri ve yenilenmesi	236
Medîne-i Münevvere’de medfun bulunan Peygamber Efendimizin kızları ve hanımlarıyla bazı ashabın ve Kudüs’te medfun bazı peygamberlerin hanımlarının türbelerinin halı, örtü ve sairesinin tamiri ve yenilenmesi	238
Peygamber Efendimiz (s.a.v)’in medfun bulunduğu Hücre-i Muattara ile Medine Harem-i Şerifi’nde bulunan çinilerden tamire muhtaç olanların yenilenmesi dair	240
Peygamber Efendimiz (s.a.v)’in Ravza-i Mutahhara’sına lüzumu olan çiniler için Kütahya’da bulunan iki imalâthâne sâhibinin o tarafa gönderildiği	241
Peygamber Efendimiz (s.a.v)’in Ravza-i Mutahhara’sı için lüzumu olan çinilerin imalâtı bitip şimendüfere teslim edildiğine dair	242
Peygamber Efendimiz (s.a.v)’in Ravza-i Mutahhara’sı için imal edilen çinilerden bir örnek	243
Peygamber Efendimiz (s.a.v)’in Ravza-i Mutahhara’sı için imal edilen çinilerden diğer örnekler	244
Medîne-i Münevvere’ye akan Ayn-ı Zerkâ’nın menbaından itibaren şehre kadar borular döşenerek gerekli yerlere akıtılması, Medine’de icap eden mahallere çeşmeler inşası	245
Hicaz Demiryolu’nun inşaat eksiklerinin tamamlanmasına çalışıldığı, Medîne-i Münevvere Harem-i Şerifi’nin elektrikle aydınlatılma merasiminin yapıldığı ve bu vaziyetten halkın memnun olduğu	247
Hicaz Demiryolu’nun inşaat eksiklerinin tamamlanmasına çalışıldığı, Medîne-i Münevvere Harem-i Şerifi’nin elektrikle aydınlatılma merasiminin yapıldığı ve bu vaziyetten halkın memnun olduğu	248
Medîne-i Münevvere istasyonunun inşaat çalışmaları	251

Hamîdiye Hicaz Demiryolu'nun 11 Numaralı Lokomotifi	252
Hatt-ı Kebîr-i Âlî'nin Hayfa Şûbesi inşaat ve îmalâtından 101. kilometre içinde üç gözlü, yüz on metrelik köprünün kargir kısmı inşaatı	255
Medîne-i Münevvere gar binasının planı	256
Medîne-i Münevvere istasyonunun işletme memurları	258
Medîne-i Münevvere istasyonunda hacılar	259
Hamîdiye Hicaz Demiryolu'nun 15. kilometresindeki demir köprü	260
Hamîdiye Hicaz Demiryolu'nun 119. kilometresindeki köprü	260
Hamîdiye Hicaz Demiryolu'nun 232. kilometresindeki köprü	261
Hamîdiye Hicaz Demiryolu'nun 198. kilometresindeki köprü	261
Hamîdiye Hicaz Demiryolu'nun 211. kilometresindeki köprü ve üzerinde demiryolu malzemesi taşıyan lokomotif	262
Hamîdiye Hicaz Demiryolu'nun Der'â mevkiindeki îmalâthânesi	262
Hamîdiye Hicaz Demiryolu'nun Der'â İstasyonu	263
Sultan İkinci Abdülhamîd Han zamanında, Hicaz Demiryolu'nda hacıları taşıyan büyük lokomotif . . .	264
Hicaz Demiryolu'nun Ma'ân mevkiinin açılış merâsimi	264
Hamîdiye Hicaz Demiryolu'nun Der'â İstasyonu'nun açılış merâsimi	265
Medîne-i Münevvere'de pâdişâh adına inşa olunan câmiye Hereke Fabrikası'nda seccadeler dokunarak gönderilmesi	266
Ayn-ı Zerka suyunun menbaından itibaren Medîne-i Münevvere'ye kadar demir borular döşenerek icap eden yerlere su akıtılmasına, Medine dahilinde gerekli mahallere çeşme inşâ edilmesine ve bunlarla alâkalı halktan toplanan ianeye dair	267
Pâdişâh tarafından gönderilen Kısve-i Saâdet'in giydirilme merâsiminin ifâ edildiği	269
Medîne-i Münevvere civarındaki Süvârıkıyye'de çıkarılan altının numûnesinin pâdişâha gönderildiği .	270
Medîne-i Münevvere'de hacıların iskan edildiği Menâha Meydanı'na belediyenin yaptığı müdahaleye mâni olunmasına ve bâzı hususlara dair	271
Medîne-i Münevvere'de bir meydan	274
Medîne-i Münevvere'de Medrese-i Külliye ismiyle açılacak ve akşamdan sonra eğitim verecek bir üniversite tesisine dair nizamnâme	275
Medîne-i Münevvere'de Medrese-i Külliye ismiyle açılacak ve akşamdan sonra eğitim verecek üniversitenin nizamname lâyihasının uygun görüldüğü	277
Fahreddin Paşa'nın Hicaz Kumandalığı'na tayini	278
Fahreddin Paşa'nın Hicaz Kumandalığı'na tayini	279
Fahreddin Paşa'nın Medîne-i Münevvere Muhâfızlığı vekâletine tayini	280
Fahreddin Paşa'nın Medîne-i Münevvere Muhâfızlığı vekâletine tayini	281
Fahreddin Paşa ve beraberindekiler	282
Medîne-i Münevvere'de bulunan İbnü'r-Reşîd kabilesi emîrinin oğlu ile Mısır Mahmil Muhâfızı Rifat Paşa	283

Millî kıyâfetleri içinde İbnü'r-Reşîd kabilesi mensupları	284
Medîne-i Münevvere'de "Dârü's-Sürûr" Oteli	285
Medîne-i Münevvere Mebusu Abdülkadir Hâşimî Efendi	286
Medîne-i Münevvere Doğumlu Osmanlı Bürokratları	287

CİDDE

Cidde'ye getirilecek suya ve bunun masraflarına dair	294
Cidde sâhilinin ve kalesinin planı	296
Cidde kalesi planı	298
Cidde limanının planı	301
Cidde'de Hz. Havvâ Vâlidemizin kabrinin görünüşü	302
Cidde'de Mekke-i Mükerrerme kapısı	303
Cidde'de Hz. Havvâ Vâlidemizin kabrinin görünüşü	305
Cidde Hastahânesi	306
Cidde Hastahânesi'nin planı	308
Hicaz Sıhhiye İdaresi'nin Cidde'de yaptırdığı döner sistemli barakalardan müteşekkil hastahânenin görünüşü	311
Cidde Sıhhiye Hastahânesi'nin içten görünüşü	312
Cidde Sıhhiye Eczahânesi'nin içten görünüşü	313
Cidde'de Un Fabrikası	314
Cidde'de on musluklu çeşme planı	316

SURRE

Surrenin İstanbul'da değil surre defterinde yazılı isimlere göre mahallinde dağıtılması	318
h.1012/m.1603 tarihli surre defterinin son sahifesi	319
Surre Alayı'nın Medîne-i Münevvere'ye varması	321
h.1012/m.1604 tarihli surre defterinin son sahifesinden	322
İstanbul'a gelerek surre rica edenlere mahlûl vukuunda tevcih yapılması hakkında	323
Evvelce surreye hüküm alan iki kimseye mahlûlden tevcihine dair	324
Medîne-i Münevvere Harem'i duvarıyla hacıların ve fakirlerin konakladığı ribatların ve bazı mahallerin tamir masrafı için hazinede atıl bir halde bulunan altın ve gümüş kandillerin Mısır Darphanesi'nde kesilip para haline getirilerek harcanması	325
Surrenin Medîne-i Münevvere ve Mekke-i Mükerrerme'ye sâlimen ulaştırılması hakkında	327
Arabistan'ın yerleşim merkezleri arasındaki ulaşım yollarını gösterir harita	328
Safiye Sultan, Zâhîde Sultan ve merhum el-Hâc Ebubekir Paşa'nın vakıflarından gönderilen surrenin mahallerine teslimi	329
Mekke-i Mükerrerme taraflarında beyaz zincirli altının revacı olmadığından surre ile zincirli zer-i mahub gönderilmesine dair	331
Surre-i Hümâyûn'la huccâc-ı Müslimîn'in Üsküdar'dan hareketine dair	332
Mahmil-i Şerif'in Dolmabahçe Sarayı'ndan çıktıktan sonra Kabataş'a doğru hareketi	333

Surre-i Hümâyûn'un Şam'da merâsimle karşılanması	334
Surre-i Hümâyûn'un Şam'dan hareket etmesi	335
Misis Köprüsü yıkıldığı için hacıların bu sene Kayseri veya Sivas üzerinden hacca gönderileceğine ve bazı hususlara dair	336
Hac farızasının ifa edildiğine, surrenin dağıtıldığına ve sair hususlara dair Mekke-i Mükerrerme emirinin mektubu	338
h.1020/m.1611 tarihli surre defteri	339
h.1020/m.1611 tarihli surre defterinden	340
Merhume Hanım Sultan'ın sadakası olarak gönderilen paranın üç yıldır gönderilmediği h. 1020/m. 1611 tarihli surre defterinin son sahifesi	341
h. 1052/m. 1642 tarihli surre defteri	342
Surre-i Hümâyûn'un hacılar ile beraber Şam'a vardığı	343
Surre-i Hümâyûn'un hacılar ile beraber Müzeyrib sahrasından Medîne ve Mekke'ye müteveccihen azimet etmiş oldukları	345
Vazifelerini ifa edip geriye dönmekte olan surre emini ve beraberindeki hacıların Konya'ya vardıkları . . .	347
Hacıların sâlimen Medîne-i Münevvere'ye varıp, mutâd müddet ikâmetten sonra Kâbe-i Muazzama'ya doğru hareket ettikleri	349
Kış münasebetiyle hacılar yollarda çok zahmet çekmekte olduğundan bu sene bir ay evvel yani Cemâziyelâhir'in on ikisinde surrenin çıkmasının daha münasip olacağı	351
Surre-i Hümâyûn'un birkaç gün tehirle Cumartesi günü hareket edeceğine dair	353
Seyyid ve şerîflere gönderilen surrenin kadı ve şeyhler huzurunda sahiplerine dağıtıldığı	355
1284/1867 tarihli surre defteri (son sahifesinden)	356
Surre çantası (ön yüzü)	357
Surre çantası (arka yüzü)	358
Surre-i Hümâyûn için Çöl Muhâfızlığı teşkil edildiği ve muhâfızlığına da İstabl-ı Âmire müdürlüğü pâyeli Kilâr-ı Hac Emîni Ahmed'in tayin olunduğu	359
Surre-i Hümâyûn merâsimi nizamnâmesi ve krokisi	361
İstanbul'da icra edilen Surre-i Hümâyûn merâsimi ve krokisi	366
Husûsî merâsimle Dolmabahçe Sarayı'ndan çıkarılan Surre-i Hümâyûn ve Mahmil-i Şerif yükü devenin pâdişâhın huzurunda gezdirilmesi	374
Hususi merâsimle Dolmabahçe Sarayı'ndan çıkarılan Surre-i Hümâyûn ve Mahmil-i Şerif yükü devenin pâdişâhın huzurunda gezdirilmesi	375
Hususi merâsimle Dolmabahçe Sarayı'ndan çıkarılan Surre-i Hümâyûn ve Mahmil-i Şerif yükü devenin pâdişâhın huzurunda gezdirilmesi	377
Mahmil-i Şerif'in umûmî görünüşü	378
Mekke-i Mükerrerme ve Medîne-i Münevvere'de ikâmet eden ahali ve sairenin sursesine dair	379
Mekke-i Mükerrerme ve Medîne-i Münevvere'de ikâmet eden ahali ve sairenin sursesine dair	381
Mekke-i Mükerrerme ve Medîne-i Münevvere'de ikâmet eden ahali ve sairenin sursesine dair	383

MUHTELİF

Süveyş Kanalı'nın açılması teşebbüsü	386
Medîne-i Münevvere'de nüfus sayımının yeniden yapılarak hizmet ve yardımların bu sonuca göre yapılmasının temini	388
Dersaâdet'te dokunarak Mekke-i Mükerrerme'ye gönderilen Mescidü'l-Haram ve Makam-ı İbrâhîm'in örtü ve perdelerinin yerlerine takıldığı	391
Şam'dan Medîne-i Münevvere ve Mekke-i Mükerrerme'ye hareket edilecek konaklama yerleri ve bunların su bakımından vaziyetleriyle mesafeleri	392
Üç aylar münasebetiyle erzak tedariki için Edirne taraflarına gidecek olan Mısır ahâlisinden ve Zemzem-i Şerif mücâvirlerinden âmâ Şeyh Muhammed Efendi'ye gereken kolaylığın gösterilmesi	397
Edirne ve Aydın havalisine erzak tedariki için gidecek olan ve tavsiyename isteyen Mekke-i Mükerrerme mücavirlerinden Ahmed Semerkandi ve Abdülkerim efendilere gereken kolaylığın gösterilmesi	399
Selanik taraflarına gidecek olan Mekke-i Seyyid Ahmed Efendi'ye gereken kolaylığın gösterilmesi	401
Erzak tedariki için Aydın ve Girid taraflarına gidecek olan Mekke-i Mükerrerme ahâlisinden Şerîf Muhammed Efendi'ye gereken kolaylığın gösterilmesi	403
Hicaz havalisinde ecnebilere arazi satılmamasına, Cidde'deki ecnebi kabristanının genişletilmemesine ve sair hususlara dair	405
İstanbul'dan Mekke-i Mükerrerme emîrine yazılıp, Hicaz havâlisinde ecnebilere arâzi satılmamasından ve sair husûslardan bahseden mektup	407
Hicaz ve Yemen taraflarındaki adlî teşkilatın oranının icaplarına göre tanzim edilmesi ve gereken tahsisatın bütçeye konulması	409
İzmir ve Mekke-i Mükerrerme arasındaki mesafenin ne kadar olduğu hakkında	412
BİBLİYOGRAFYA	415
Arşiv Vesikaları	417
Fotoğraflar	418
Kitaplar	419
İNDEKS	421